

Seksrelaties met meerderjarige studenten (II)

Heeft u kennisgenomen van het Volkskrantbericht (24/10/2017) dat een docent van de Arnhemse toneelschool eertijds seksrelaties had met zijn studenten?¹ Het Tweedekamerlid Corinne Ellemeet (GroenLinks) stelde daarover zes vragen aan de kersverse minister van Onderwijs.² Op 20 november kwam het antwoord van minister Ingrid van Engelshoven (D66).³ De minister vindt het onacceptabel als docenten de gepaste professionele afstand (ten opzichte van een student) uit het oog verliezen, misbruik maken van de kwetsbaarheid van die student (die in een afhankelijkheidsrelatie ten opzichte van de professionele docent verkeert) en zich schuldig maken aan seksueel grensoverschrijdend gedrag (jegens die student), te meer daar zodoende schade wordt gedaan aan de veilige leeromgeving (die docenten moeten bieden om de gestelde leerdoelen te bereiken).

De minister legt dus de nadruk op de bestrijding van psychisch of fysiek (seksueel) geweld dat gepleegd wordt jegens een kwetsbare partij. Daarmee sluit zij aan bij de uitgangspunten van het beleidsproject Geweld in Afhankelijkheidsrelaties, dat al vele decennia op de overheidsagenda staat en dat vooral gericht is op de bescherming van vrouwen, kinderen en ouderen tegen huiselijk geweld.⁴

Maar in haar Kamervragen koos Ellemeet een ruimere invalshoek, die méér omvat dan daders en slachtoffers van machtsmisbruik. Zij spreekt niet van een afhankelijkheidsrelatie maar van de hiërarchische (en daarmee ongelijke oftewel asymmetrische) relatie tussen docent en student. Daarmee opent ze het zicht op een breed scala van risico's die arbeidsorganisaties of professionele beroepsgroepen lopen als leidinggevend of professionals te hechte persoonlijke relaties met hun medewerkers of cliënten aanknopen. In de Gedragscode voor universitaire onderzoekers, docenten en examinatoren (NGW artikel 1.9) wordt bijvoorbeeld gesteld dat ze zich niet moeten begeven in persoonlijke relaties die een redelijke twijfel zouden kunnen wekken aan de objectiviteit van hun beslissingen.⁵

Voortbouwend op de teksten van Ellemeet en Van Engelshoven en van de NGW, heb ik in onderstaande tabel zes risico's geïnventariseerd, die verbonden zijn aan buitenprofessionele relaties tussen docent en student.

Tabel A. Zes risico's van buitenprofessionele relaties

<p>Docenten en examinatoren dienen voldoende professionele afstand tot de student te bewaren en persoonlijke relaties te vermijden, aangezien aan hun buitenprofessionele relaties het risico kleeft:</p> <ol style="list-style-type: none">1. dat de kwaliteit en onafhankelijkheid van hun professionele beslissingen (in hun hiërarchische relatie tot iedere student) wordt aangetast; zij behoren immers onpartijdigheid en objectiviteit te betrachten, zich niet te laten leiden door particuliere belangen, voorkeur, genegenheid of antipathie, en niet toe te geven aan chantage;2. dat de kwaliteit van de helpende relatie (hun professionele dienstverlening aan iedere student) wordt aangetast, dat de veiligheid van de leeromgeving wordt ondermijnd, of dat aan de student de ruimte wordt ontnomen die hij of zij nodig heeft om binnen de opleiding vorm te geven aan de eigen intellectuele en beroepsgerichte ontwikkeling;3. dat gereede twijfel inzake hun professionele integriteit wordt gewekt en dat dus het vertrouwen in hun professionele integriteit wordt aangetast;4. dat de studievoortgang wordt belemmerd en de persoonlijke ontwikkeling wordt aangetast van de student die aan hun professionele zorg is toevertrouwd;5. dat niet alleen hun professionele beroepsuitoefening geschaad wordt door de buitenprofessionele relatie met de student maar dat ook deze buitenprofessionele relatie vertroebeld raakt door hun professionele relatie, en dat (meer in het bijzonder) de wederzijdse autonomie wordt aangetast;⁶6. dat ze de professionele relatie (de kwetsbare afhankelijkheidsrelatie waarin de student jegens hen verkeert) misbruiken: dat ze de student willens en wetens uitbuiten en dat ze hem of haar onder druk zetten om hun grensoverschrijdende gedrag te tolereren, op hun ongewenste avances in te gaan, of een persoonlijke relatie aan te gaan en te continueren.

Bij wijze van toelichting op tabel A, kunnen we de zes risico's concretiseren in een persoonlijke relatie van geheel andere orde: hbo-docente X benadert cursusdeelnemster Y met de vraag of zij elke woensdagavond tegen betaling op haar kinderen wil passen. Om de schijn te vermijden dat ze misbruik tracht te maken van de afhankelijkheidsrelatie waarin Y verkeert (risico 6), biedt ze haar een relatief hoog uurloon. Desondanks heeft Y er weinig zin in, want ze heeft haar tijd hard nodig om aan haar studieverplichtingen te voldoen. Toch stemt Y schoorvoetend toe, want ze moet docent X te vriend houden zolang ze haar cur-

sus volgt (risico 5). Op een gegeven woensdagavond komt docent X pas tegen tweeën thuis van een date met haar vriend. Ze beseft te laat dat Y de volgende ochtend een schriftelijk deeltentamen van haar cursus moet afleggen. Bij het nakijken van het ingeleverde werk constateert ze dat Y een punt tekort komt en dat ze haar dus een onvoldoende moet geven. Gedreven door schuldgevoel dat ze studievertraging van Y op haar geweten heeft (risico 4), licht ze de hand met de beoordelingscriteria (risico 1) en geeft ze Y een krappe voldoende. Gaandeweg ontwikkelen ze privé een prima verstandhouding. Anderzijds wil X voorkomen dat ze zich in de ogen van de andere cursusdeelnemers aan favoritisme of vriendjespolitiek schuldig maakt (risico 3). Het is dan ook niet geheel zonder grond dat Y het gevoel krijgt dat docent X haar op de werkgroepbijeenkomsten ietwat achterstelt in vergelijking met haar medecursisten (risico 2). Een volgende woensdagavond vergeet Y haar oppasafpraak. Dat was niet expres, maar docent X is ziedend want haar is de schouwburgvoorstelling door de neus geboord waarop ze zich al zo lang verheugd had. Haar eerste impuls is om Y te ontslaan, maar daar ziet ze van af omdat ze bang is dat Y dan bij de cursusdeelnemers roddelpraatjes over haar gaat verkopen (risico 5). Y neemt evenmin ontslag omdat zij, van haar kant, niet kan uitsluiten dat X haar dan uit wraak zal benadelen in de cursus (risico's 1, 2 en 5). Maar al met al is de wederzijdse verstandhouding, zowel binnen de cursus als in het oppaswerk, tot het nulpunt gedaald.

Tot slot geef ik hieronder een terugblik op eerdere blogberichten over dit onderwerp.

Tabel B. Eerdere blogberichten over professionele distantie

<p>http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/professional-betrokkenheid-en-distantie (03/5/2015). http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/vriendschap-met-een-student (21/2/2014). http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/op-vrijersvoeten-na-het-eindexamen (21-06-2013) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/seksrelaties-met-meerderjarige-studenten (13-08-2012) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/een-intieme-relatie (07-12-2011) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/gebrek-aan-professionele-distantie (26-07-2010) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/bestuurlijke-integriteit (13-05-2010) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/ontslag-wegens-relatie-met-leerling (16-11-2009) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/mediated-intimacy (09-10-2009) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/de-zeven-hoofdzonden (29-09-2009) http://www.onderwijsethiek.nl/ethische-kroniek/leidse-omgangscodes (28-08-2008) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/leraars-gebruiken-kinderen-voor-huishouden (27-02-2008) http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/de-dubbelrollen-van-ren (15-04-2007)</p>

Wes Holleman
weblog onderwijs 26-11-2017
<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <https://www.volkskrant.nl/binnenland/oud-docent-toneelschool-arnhem-had-seksuele-relaties-met-leerlingen-acht-oud-studenten-doen-hun-verhaal~a4523139/> (24/10/2017)
² Corinne noemt zichzelf Ellemet, maar voluit luidt haar meisjesnaam De Jonge van Ellemet.
³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20172018-458.html> (ontvangen 20/11/2017)
⁴ Zie bijvoorbeeld: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/02/02/kamerbrief-over-voortgangsrapportage-gia-januari-2017> (2/2/2017)
⁵ Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening. URL:
[http://www.vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Onderzoek/Code_wetenschapsbeoefening_2004_\(2014\).pdf](http://www.vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Onderzoek/Code_wetenschapsbeoefening_2004_(2014).pdf)
⁶ De student en/of docent voelt zich niet vrij om avances al dan niet af te slaan en om de persoonlijke relatie al dan niet aan te gaan, te continueren of te beëindigen omdat hij/zij niet kan overzien welke repercussies dat heeft voor de professionele relatie en eventueel ook voor de arbeidsrechtelijke positie van de docent.